

„PACO KAJ JUSTECO”MEDEDELINGEN VOOR DE LEDEN
Majo 1944

3-a Jaro - N° 3

VOOR ONZE LEDEN-ESPERANTISTEN

LA PSIKOLOGIO DE LA MURDO.**I. - Punjuro kaj kriminala sociologio.**

Per genia maŝino la "Tempo-Vojaĝanto" de H.G. Wells (I) veturis laŭ la "kvara dimensio", la tempo; li ensaltis songon futuron, observis la ĉirkaŭon de sia startloko kie ĝi estos post kelkaj dekoj da jarcentoj. Longe li povis ekzameni la tiamajn kreaĵojn, travivis konsternajn aventurojn, sed kunportis de tie nur $\frac{1}{2}$ mirigajn rakontojn kaj velkan floron... Tio kompreneble ne konvinkis la skeptikulojn: li reiris kun fotografilo, ne plu revenis, kaj $\frac{1}{2}$ ĉiu serioza pruvo mankis.

La esploro kiun ni baldaŭ entreprenos ankaŭ egalas penetron en strangan mondon, nome la animon de kiu mortigas kiam estas malpermesate. Sed ĝi estas pli vasta ol tiu de Wells, ĉar ni priparolos klason ne nur de venontaj, sed ankaŭ de estintaj kaj aktualaj homoj; ni alkovros ĝeneralajn trajtojn - ĉie kaj ĉiam validajn - pri la genozo kaj la plenumo de la murdo. Ĝi krome estas malpli riska: ne necesas forlasi nian sekuran kaj karan teron. Kaj fine ĝia rezulto kontrigos pli fruktodon kaj konsolac: ne malfrasan floron ni kunportos, sed taŭgan hipotezon, kiu iau iĝos scienca lego, kaj konon pli intencan pri aliaj homoj - fakte kompatindaj - kaj eble pri... ni.

Murdo estas krino. La ŝtato, gardanto de la socia ordo, ne toleras ĝin kaj punas: ĵuĝistoj, prokuroroj, asiza kortumo, ĝendarmoj ktp., kunlabore subpremas tiujn danĝerajn atencojn kaj draste avertas la tentatojn. Tiu aspekto de la problemo estas evidente punjura kaj ne rekta koncernas nian temon; tamen ni resume tuŝos ĝin por klari situigi la demandon kiu interesas nin.

LA PUNJURO, en sia objektiva senco, estas aro de juraj reguloj fiksitaj de la ŝtato aŭ de alia publika komunumo por ligi, kiel logan sekvon, sankcion kun bona konduto; en tiu fako oni analizas du fundamentajn konceptojn - misfaron (misdrijf) kaj punon - kaj sisteme prezentas la leĝdifinojn (principe nur la ekzistantajn) kiuj rilatas al ili. Se ni traktus la murdanton kiel juristo, ni detale priskribus kiam estas murdo kaj kion de jaroj ĝi meritas, do kiam kaj kiel estas punata (materie punjuro) kaj indikus kiel la ŝtata organo persekutas lin, la kompetentan tribunalon aŭ kortumon kaj la sekvendajn formojn (formala punjuro, punjura proceduro). Sed la murdo - la misfaro ĝenerale - kaj la puno ankorau havas alian aspekton, nome socian, kaj oni povas empirie konsideri ilin. Recentaj sciencoj, kiuj floris la lastajn jardekojn, sin dediĉas al tiu tasko: Cesare Lombroso (1836-1909) iniciatis ilin serĉante la tipon de krimulo kaj Enrico Ferri kreis ilian kolektivajn nonon: Kriminala Sociologio.

Nu, tiu kriminala sociologio estas tuto de sciencoj, kiuj konsideras la misfaron kiel socian fenomenon kaj eksperimente pristudas ĝin; ĝi serĉas la kaŭzojn de la krimo kaj la rimedojn por kontraŭagi ĝin. Ĝi terence tiel etendiĝis ke subdividoj iĝis bezonaj: tial oni distingis la kriminologion, la kriminalan politikon kaj la kriminalistikon.

LA KRIMINOLOGIO studas la kaŭzojn de la misfaro kaj ampleksas la kriminalajn antropologion, statistikon, psikologion kaj psikiatrion. La kriminala politiko volas trovi la rimedojn per kiu la socio kontraŭbatalas la krimojn; tie oni klasifikas la punlogion, la malliberejan kaj antaŭincedajn sciencojn. La kriminalistiko nombras la sciencojn kiuj favoras la elserĉon kaj la identigon de la krimuloj: ni substreke mencias la daktiloskopion kaj krome la ĵuĝajn medicinon, psikiatrion, ĉion, fizikon, optikon, fotografion, mikroskopion kaj fotoĉion.

Starante antaŭ tiuj da diferaj disciplinoj oni prave demandas ĉu ili havas rilatojn, ĉu la kriminala sociologio estas helpscienco de la punjuro aŭ ĉu male la punjura scienco estas parto ekzemple de la kriminala politiko.

Ni akordas kun nek la unua, nek la dua el tiuj solvoj, tial ke ili ne tute konformas al la realo: efektive intimaj rilatoj nodas la du sciencojn - la studobjekto (la misfaro) kaj la celo (ĝia kontraŭago) ion estas samaj - sed malgraŭe ili restas aŭtonomaj kaj nete apartaj tiel ke se oni grafike figurus ilin per cirkloj, ili nur parte kovrus unu la alian. Tri elementoj lumigas tiun diversecon: la objekto, la metodo kaj la celo.

LA OBJEKTO : la punjuro studas la misfaron kiel juran nocion, kia ĝi kontribuas en la ekzistantaj punleĝoj; male la kriminala sociologio studas ĝin kiel socian fenomenon, tiel ke la jura difino de la misfaro ne ligas ĝin: por ĝi nur la ekono de ejoj kiuj rivelas kontraŭsocian sintenon estas grava.

LA METODO : la punjuro ĉefe uzas juran metodon: analizan, ĉe la ekspliko de la leĝa teksto kaj de la kaŝa volo de la leĝdonanto, sintezan kiam ĝi reduktas kion ĝi malkovris al ĝeneralaj principoj kaj sisteme prezentas la tuton; estas do strikte logika metodo. Tiu de la kriminala sociologio estas eksklusive eksperimenta. Tiu diferenco estas esenca, ĉar la metodo separas ja plej parencajn sciencojn.

LA CELO : ambaŭ sciencoj iel posedas komunan celon: la lukto kontraŭ la krimineco. Sed la punjuro fakte defendas la rajtojn de la individuo kontraŭ la arbitro de la Ŝtato, por kies potenco ĝi determinas precizajn limojn: ekster la leĝaj difinoj estas nek misfaro nek puno. Ĝi do akcentas la individuan vidpunkton. La kriminala sociologio taksas la intereson de la socio pli peza; por ĝi antaŭrimedi la misfaron estas fundamente kaj la defendo de la socio kontraŭ la krineco de individuo, decida.

Ni konkludu: ambaŭ sciencoj ludas apartan rolon kaj ĝuas grandan nestarecon. Tamen interago ekzistas: la leĝdonanto dependas de la kriminala sociologio kies rezultatojn li ne povas neglekti; kono pli komplete de la misfaro kaj de la krinulo kontraŭ al li kiel li plej trafe kaj plej juste intervenos kaj sankcios. Sed ja li finfine jure formulos kaj sisteme ordigos la materialon kolektitan de la eksperimenta disciplino (2).

Post tiu ion seka - mi petas pardonon - resumo, ne necesas profeto por proklami ke studo de la sinteno de murdanto kaj de la evoluo kaj plenumo de lia ago estas problemo de kriminala psikologio kaj ke ĝi situas ie en la vasta lando de la kriminologio.

(verkis speciale por mia revuo: K.M.)
(daŭrigota)

- (1) "La Tempo-Maŝino" - esperanta teksto en la IV-a vol. de la Epoko-libroklubo, eld. The Esperanto-Publishing Co. Ltd. (Anglujo)
- (2) La notoj pri kriminala sociologio kaj ĝiaj rilatoj kun la Punjuro estas precipe ĉerpitaj el "Cursus over strafrecht" de Prof. F. Collin.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

HET SPIRITISME - (6de vervolg en einde)

Enkele lichtpunten : Na jarenlang alle mogelijke séances te hebben bijgewoond schreef Reij, die deed aan natuurkunde en wijsbegeerte, het volgende: "Ik kan niet te verklaren dat 20 of 100 der fenomenen dienen toegeschreven aan het bewust of onbewust bedrog der media; 10 op 100 vinden een natuurlijke verklaring; voor de overige moet men naar een buitennatuurlijke oorzaak zoeken". ("Spirites et Illusionistes" p.99)

Dit oordeel kan men gerust aannemen. Het is onmogelijk op natuurlijke wijze te verklaren dat neubels of voorwerpen zonder aanraking bewogen worden. Op bioneters, manometers en nog andere meters heeft die kracht, die voorwerpen beweegt zich nooit laten voelen en nochtans zijn die honderdmaal gemakkelijker te bewegen dan iets anders. Is die kracht, om die te bewegen, afwezig dan strijdt het gansche phenomenon tegen de natuurwet der inertie (traagheid der lichamen). Tafelverzegeling kunnen we ook niet natuurlijk verklaren, de onbewuste spiertrilling schiet hierbij te kort. Zoo kon eens op 't bevel van 't medium een tafel niet meer bewogen worden. Na lang sleuren en trekken g lukten de deelnemers er enkel in, een stuk van het blad af te rukken.

G. Reupert vertelt ook in zijn boek: "Der Spiritismus in Lichte der voll Wahrheit" dat hij op een séance "bei vollen Tagelicht", een medium vroeg een tafel in twee te doen splijten. Een het neubel scheurde, en viel in stukke

Glossolalie kan ook niet natuurlijk verklaard worden, als een medium in trance vloeiend een vreemde taal spreekt die het nog nooit heeft gehoord, kan hier geen onderbewustzijn een rol spelen.

Voor het verklaren, dat een medium weet wat op verren afstand gebeurt, en dat niet kan uit andere gegevens afgeleid worden, beroept men zich dikwijls op de fluïdieke golvingen die in T.S.F. en Televisie nu gebruikt worden. Maar daar is minstens een kracht van 150 H.P. voor nodig, en... zouden die in het menschelijk brein kunnen schuilen? Waar blijft, bij levitatie of zelfoptilling, als het medium door de ruimte zweeft, de onomstootbaar bewezen wet der zwaartekracht? Uit natuurlijke verschijnselen kunnen we de te verwachten gebeurtenissen, als ziekteverloop, staatkundige gebeurtenissen... afleiden; maar toekomstige feiten voorspellen, die niet het noodzakelijk gevolg zijn van bestaande oorzaken, zou dat wel... menschenwerk zijn?

Spiritistische uitleg:

De spiritisten beweren: het zijn de zielen der overledenen!

Door het medium opgeroepen verwekken ze die wondere verschijnselen. Het bezielde en onbezielde wezens strekken ze zich in betrekking door middel van hun perisprit, en beïnvloeden de stof: brengen geluiden voort, bewegen voorwerpen, enz. Wanneer iets of iemand door de ruimte zweeft, is het niet door dat de armen van een geest hen of het voorwerp opbeuren, maar, het ooringt het met een soort fluïdieke draupkring, waardoor het een grotere lichtheid ontvangt...enz., enz. Daar botsen ze op de leer der Roomsche Katholieke Kerk. Overigens is nog nooit de identiteit van een geest proefondervindelijk vastgesteld.

LEER DER KERK: Volgens de Kerk is er nogelijkheid dat sommige zuivere geesten in spiritistische fenomenen de hand in 't spel hebben. Zoodanig men weet zijn zuivere geesten, of engelen, of duivelen. Het is niet kan te nemen dat engelen zich wat zouden amuseeren, met, op 't bevel van menschen, dier of de wereld, wat ketelmuziek te koken maken, keukengerel dooreen te slingeren, jassen los te knopen enz. of hulp te verleenen bij allerlei schunnigheden die meest op séances plaats grijpen. Dus leert de Kerk, dat, als er feiten waar geen bedrog bij is, en die niet natuurlijk te verklaren zijn, plaats grepen, er tusschenkomst van duivelen is. Echter moeten we nu niet dadelijk alles aan dit onpure personage toeschrijven. Eerst dient door bevestigde overheid de zaak onderzocht. Deze theorie van "duivelstusschenkomst" kan wat verouderd schijnen, maar toch houdt de Kerk er aan vast. Het is ook de meening van vele geleerden. Daarom wordt het bijwonen van alles wat naar spiritisme zweeft, zelfs proeven in den huiskring, door de Kerk streng verboden.

~~~~~ (einde - door A. Claeys)

Bibliographie, voor die er meer van weten willen:

In het Vlaamsch tijdschrift: "Ons Geloof" a/ Over gedachtenlezen (Juni en Juli 1914) - b/ Spiritisme (November en December 1919) - c/ Métapsychisme (Mei 1926). Verder: P. Lainage: "La religion spirite" - Paul Heuzé: "Les morts, vivent-ils?" - Conan Doyle: "Vital message" - Charles Ricket: "Traité de métapsychique" - Max Dessair: "Der Okultismus in Urkunden" I. vol.: "Der Physikalische Mediumismus" 2. vol.: "Die Intellektuellen Phänomene". Prof. Dr. Feldmann: "Occulte verschijnselen". - Dr. Alexis Carrell: in "L'Homme est incarné" de hoofdstukken over "Les activités mentales".

=====

LA FAKTORO "POTENCO" EN LA HISTORIO.- (I-a daŭrigo)

Kiam Wilhelmo de Normandio konkeris Anglujon per la batalo apud Hastings (1066) kontraŭ reĝo Harold, li donis la plej gravajn grafolandojn al siaj Normandaj anikoj nobelaj kiuj helpis lin kaj kiuj en la unua venonta tempo tra intine kunlaboris kun li. Sed baldaŭ tiuj nobelaj grafaj volas esti mastro en propra domo kaj ne deziras ke la reĝo plu metas sian rizon en iliaj aferoj. Plialproksindaĝo ekostas inter la reĝo kaj la Normandaj nobeluloj dum ke plialproksindaĝo ekostas inter tiuj lastaj kaj la angla popolo. De tio venas la speciala karaktero de la angla popolo kaj ankaŭ de la angla lingvo kiu havas ja tre multajn Francajn vortojn. Pro la malprospera eksterlanda politiko de la sekvantaj anglaj reĝoj ilia prestiĝo kaj potenco malsupreniras. Precipe Johano sen Lando estis malfeliĉa en tio ĉar li perdis la batalon apud Bouvines en 1214 kontraŭ la Franca reĝo Filip-Aŭgusto kaj en 1215 li devis cedi al siaj subuloj, kiuj kompreneble profitas la okazon: la "Magna Charta Libertatum" (la granda dokumento de la liberecoj) kiu iĝis fakte la unua konstitucio. Ankaŭ li devas starigi la "Granda Konsilantaro" kiu iĝos pli poste la Parlamento.